

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för sociologi och arbetsvetenskap

Vi har helt enkelt lånat en spermie

En diskursanalytisk studie av förhandlingar på sajten Familjeliv
om ordet *pappa* för spermadonatorer

Examensarbete för kandidat i sociologi 15 hp,

Maria Hasselblad

Handledare Linda Soneryd

Augusti, 2012

Abstract

Titel: *Vi har helt enkelt lånat en spermie.* En diskursanalytisk studie av förhandlingar på sajten Familjeliv om ordet *pappa* för spermadonatorer

Författare: Maria Hasselblad

Handledare: Linda Soneryd

Examinator: Anna Hedenus

Typ av arbete: Examensarbete för kandidat i sociologi 15 hp.

Tidpunkt: Augusti, 2012

Antal tecken inkl. blanksteg: 57 077

Syfte och frågeställningar: Uppsatsens syfte är att undersöka och förstå argumentationen på internetcommunityn Familjeliv för och emot ordet *pappa* för spermadonatorer. Jag vill i anslutning till det valda materialet besvara frågorna vilka argument för och emot ordet *pappa* som återfinns och vilka diskurser om föräldraskap och faderskap som framträder i materialet.

Metod och material: Med en kvalitativ ansats inom det diskursanalytiska fältet har jag mot bakgrund av socialkonstruktionism och queerteori utifrån begreppen heteronormativitet och språkets performativitet undersökt 30 diskussionstrådar publicerade 2007-2011 på fem subforum för regnbågsfamiljer och frivilligt ensamstående mammor på sajten Familjeliv.

Huvudresultat: Ordet *pappa* tolkas primärt som en socialt närvarande förälder i deskriptiva, narrativa och argumentativa utsagor. Argument för ordet *pappa* innebär att man ser ordet som ett genetiskt faderskap. Argumentationerna återfinns i en **extern diskurs** (i möten med en oförstående, heteronormativ omvärld, för att privata donatorer inte bör ses som pappor eller för att alla donationsföräldrar ogillar *pappa*) och dels en **intern diskurs** (om hur föräldrar bör berätta för sina barn om deras ursprung i donerad sperma). I båda fallen konstrueras *pappa* som ett problematiskt ord. Detta kan ses mot bakgrund av att den interna diskursen bygger på en syn på barnets bästa där ett intresse för donatorn framställs som ett hot vilket har en motsvarighet i den externa diskursen.

Nyckelord: spermadonation, diskursanalys, heteronormativitet, performativitet, släktskapsord

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1. Introduktion.....	1
1.2. Syfte och frågeställningar.....	2
1.3. Ordet <i>pappa</i> i ordböckerna.....	2
1.4. Spermadonationens praktik och juridik.....	2
1.5. Föräldraskap, faderskap och normer.....	3
1.6. Spermadonation och språkbruk.....	3
2. Teori och begrepp.....	5
3. Material och metod.....	6
3.1. Material.....	6
3.2. Studiens design och analysmodell.....	7
3.3. Studiens begränsningar.....	7
3.4. Etiska överväganden.....	8
4. Tidigare forskning.....	9
5. Resultat och analys.....	10
5.1. Analysens begrepp.....	10
5.2. Deskriptioner och semantisk glidning.....	11
5.3. Extern diskurs	13
5.4. Intern diskurs	17
5.5. Sammanfattning.....	20
6. Avslutning	20
Litteraturförteckning	
Bilaga 1 Diskussionstrådar på Familjeliv	
Bilaga 2 Populärvetenskaplig framställning	

1. Inledning

1.1. Introduktion

Det latinska språket har skilda termer för biologisk far, *genitor* och social far, *pater*. Engelskans *father* och svenskans *pappa* kan användas för både avlaren och uppfostraren. Att dessa två roller kan innehas av olika personer - och att det i en del familjer inte existerar någon manlig uppfostrare - är ingen nyhet. Styvfamiljer och familjer med adopterade barn har egna sätt att språkligt hantera detta, t.ex. med sammansatta ord baserade på våra släktskapstermer (*mamma*, *pappa* etc.) som "kinapappa" (genetisk far till adoptivbarn från Kina) och "bonuspappa" (social far i styvfamilj).

En terminologi baserad på släktskapstermer är dock inte självklar i samband med **spermadonation**, dvs. sperma som lämnats av en man till en klinik, en spermabank eller en privatperson och där givare och mottagare vanligtvis beslutat att mannen ifråga inte ska vara det resulterande barnets sociala förälder. Ambivalensen kring hur donatorn ska benämnas visas i följande citat ur mitt uppsatsmaterial från internetcommunityn Familjeliv under rubriken "Regnbågsfamilj", som främst behandlar ämnen aktuella för lesbiska kvinnor som vill få eller har skaffat barn. I citat **1**) förnekas att barnen har ett ursprung i någon *pappa*, därefter följer citat **2**) där donatorn likställs med innebörden av *pappa* och i citat **3**) lyfts istället donationens resultat, dvs. spermier, fram i diskussionen:

1) Mina två barn har ingen pappa. Varken juridisk, socialt eller på något annat vis. Och ingen kan komma och säga eller ens tycka något annat. För så är det i vår familj. (a 23 juli 2008)

2) Men har inte alla barn en pappa? Även om han inte är med i barnets liv så har det ju funnits en pappa som har donerat spermier. Eller? (b 23 juli 2008)

3) Som jag ser det har inte alla barn en pappa. Det behövs enligt mitt sätt att tänka inte en mamma och en pappa för att skapa ett barn utan ägg och spermie. (c 23 juli 2008)

Vilka argument finns för och emot *pappa* som en term för spermadonatorn? Vilka bilder av verkligheten framträder när detta ord blir en förhandlingsbar och ibland känslig fråga bortom ordboksdefinitionerna? Om detta handlar min uppsats. Idag utformas en lag som möjliggör för singelkvinnor att i svensk sjukvård ta del av assisterad befruktning med donerad sperma. När denna lag verkställs står vården inför en ny patientgrupp och därmed kan vi förvänta oss att förhandlingar om släktskapsorden kommer att vara av fortsatt aktualitet.

1.2. Syfte och frågeställningar

Jag vill undersöka förhandlingarna om innebörden av ordet *pappa (far)* på communityn Familjeliv på subforum för regnbågsfamiljer och ensamstående kvinnor som har eller vill få barn med hjälp av spermadonation. Jag avser att studera diskussionerna om ordval för spermadonatorer utifrån en diskursanalys med fokus på normalisering. Därför vill jag besvara följande frågor:

- Vilka argument lyfts fram för och emot ordet *pappa (far)* för spermadonatorn?
- Vilka diskurser om faderskap och föräldraskap framträder i dessa förhandlingar?

1.3. Ordet *pappa* i ordböckerna

Vad betyder ordet *pappa (far)*? Ordboksdefinitioner är gångbara över längre tid och täcker vanligen de mest frekventa ordanvändningarna. Enligt fem ordböcker som analyserats, bl.a. Svensk Ordbok, avses med *pappa* främst den man som bidragit med sperma vid barnets tillblivelse:

man som **har avlat barn och vanl. är dess uppfostrare**; äv. en manlig fosterförälder [...] äv. med tanke på rollen som (god) fader: *han var som en ~ för pojken*

Som vi ser förutsätts i Svensk ordbok att de flesta genetiska pappor har ett föräldraansvar. *Pappa* avser alltså i första hand manliga avlare. I andra hand åsyftas en man som uppfostrar barn. Ordet kan även beteckna relationer med förväntan om ett (positivt) engagemang (se "att vara som en far").

1.4. Spermadonationens praktik och juridik

Donerad sperma används av heterosexuella par där mannens spermier är dysfunktionella eller där det saknas en man, av t.ex. lesbiska par eller singelkvinnor. För att ett barn ska bli till med spermadonation används insemination eller IVF. Med **insemination** menas att man på klinik eller privat för in sperman i kvinnan med ett hjälpmedel, t.ex. en spruta. **IVF** innebär att äggen befruktas utanför kvinnans kropp varefter de placeras i hennes livmoder. De svenska donatorbarnen blir till i Sverige och på utländska (t.ex. danska) kliniker (Almack 2006: 1-2). **Klinikdonatorer** - män som rekryteras vid t.ex. spermapanker - är i Danmark oftast **anonyma**, dvs. deras identitet förblir okänd, till skillnad från de **öppna** svenska donatorerna som barnen kan kontakta. En **privat donator** är en man (t.ex. vän eller anonym man) vars sperma brukas vid insemination i privat regi och som ibland ses som en del av familjen (Kelly 2002: 18). Spermadonation behandlas i lagen (SFS 2006: 351) om genetisk integritet m.m. Tidigare var den förbehållen heterosexuella par, men 2005 fick även lesbiska par rätt att bli föräldrar på detta sätt (Malmquist 2007: 3). För singelkvinnor utformas nu en lag också för dem.

1.5. Föräldraskap, faderskap och normer

Juridiska släktband har inte samma symboliska kraft som biologiska släktband vars beständighet började betonas på 1800-talet. Marilyn Strathern (1995: 351f) menar dock ur antropologiskt perspektiv att detta synsätt förändras vid spermadonation då donatorn står utanför den familj som blir resultatet av donationen. Lesbiska kvinnor använder donerad sperma. Det förekommer att de ser sig som "exiles from kinship" och att släktskap definieras bortom genetiska band, s.k. "chosen families" (Weston 1991: 21, 169). Idag är det vanligast att föräldrar är heterosexuella, men sedan 1980-talet har fenomenet "the gayby boom" ökat, främst förknippat med lesbiska familjer som får barn med donator (Dunne 2000: 12). Det är även relativt nytt att singelkvinnor eller samkönade par uppfattas utöva fullgoda föräldraskap (se Clarke 2001; Malmquist 2007: 4). Ordet *förälder* ses dock som så förknippat med *heterosexuell* att de uppfattas som varandras förutsättningar (Malmquist 2007: 1). Lesbiska par och singelkvinnor som får barn med donerad sperma utmanar alltså den heteronormativa familjebilden (Haines & Weiner 2000: 478; Norberg 2009: 29; Amjörnsson 2006: 61, 66).

Att som lesbiskt par eller singelkvinna genom spermadonation i flertalet fall utesluta en manlig uppfostrare står även i kontrast till en politisk vilja där genetiska fäder uppmuntras att ta aktiv del av barnens liv. Vad en pappa är och förväntas göra, den sociala konstruktionen av faderskap, har dock förändrats över tid. Genushistorikern Helena Bergman och sociologen Barbara Hobson (2004: 95-98) visar att det i Sverige vid tidigt 1900-tal började anses obligatoriskt för barn att ha en social far. Vikten av det genetiska ursprunget växte fram i föreställningen om faderskap under 30-talet. Under 1950-talet resulterade en politisk önskan att alla barn skulle ha en far i att ogifta kvinnor och barn utan fäder stigmatiserades socialt. Tankar om barns bästa formades i relation till ett ideal om familjen som heterosexuell och främst grundad på biologiska band (Nordqvist 2006: 34). Spermadonation utgör dock ett undantag från idén att avlare vanligtvis har föräldraansvar, menar bioetikern Joseph Millum (2008: 72).

1.6. Spermadonation och språkbruk

Juridikprofessorn Naomi Cahn (2012: 379) menar att språkbruket i samband med könscellsdonation är ett av dess kännetecken:

The donor world is also characterized by its own language, where words have distinct meanings. The language serves as a cultural clue (and cue) to our interpretation and understanding of these transactions; our beliefs about what is legally appropriate are affected by our cultural framing of these activities.

Enligt Cahn (ibid: 379f) signalerar valet mellan t.ex. släktskapstermen *sibling* (sv. syskon) eller

den kliniska benämningen *shared genetic material* (sv. delat genetiskt material) vilken kontext som anses lämplig för relationen. Ordvalet kan också vara en praktisk fråga. Under "Sökes" på sajten "Vill ha barn" kan de som inte har någon *mamma*, *pappa* eller *donator* till sitt önskade barn efterlysa det. Uppfostraren, *pappa*, skiljs från avlaren, *donator*, för att tydliggöra roller. Den som inte önskar social involvering av givaren söker en *donator* och vice versa för *pappa*. Att *pappa* kan användas sida vid sida med *donator* framgår i en vårdguide för Stockholms läns landsting:

Enligt svensk lag har de barn som kommer till genom donatorinsemination i Sverige rätt att vid mogen ålder få uppgifter om **sin biologiska pappa**. **Donatorn** är införstådd med detta [...] (Vårdguiden)

Här används *pappa* när skribenten talar ur barnets perspektiv ("få uppgifter om sin biologiska pappa") medan *donator* förbehålls synvinkeln för donatorn ("donatorn är införstådd med detta"). Ordvalen kan alltså ses utifrån syftet och vems perspektiv som betonas.

En sårbarhet inför släktskapsord visar sig i att en del homosexuella undviker t.ex. ordet *family* då det anses förknippat med heterosexuellt förtryck (Weeks, Heaphy & Donovan 2001). Detta tema, heteronormativitet, har jag valt för min uppsats. Om vi istället ser till triaden förälder-barn-donator framgår det att föräldrar till donatorbarn (se t.ex. Dempsey 2004) och donatorer (Edmond & Scheib 1998; Steiner 2006) kan ha en ambivalens till etablerade termer för genetiska band mellan t.ex. givare och mottagarfamilj. Donatorbarnet och forskaren Joanna Rose (2009: 100, 109) föredrar istället en betydelsekonstans i släktorden. Utifrån majoritetskulturens inverkan på barnet anser hon att ordens innebörd inte är förhandlingsbara. Enligt Vanfreussen m.fl. (2003; äv. Kirkman 2004) kan donatorbarn använda personifierande uttryck för donatorn i högre grad än föräldrarna.

Min uppsats omfattar utsagor i en icke-professionell kontext. En annan kontext är fertilitetskliniker. Storkkliniken, Vitanova och Sellmer klinik är danska kliniker dit svenskor söker sig. På klinikernas sajter definieras *far* som en social förälder: "En far er fysisk tilstede i barnets liv, og han er sammen med moderen med til at skabe de bedste rammer for barnet". (Vitanova)

Pappa relateras även till förvirrade barn. Enligt Storkkliniken kan ordet skapa fantasier om att avlars roll kan överskrida en donators insats:

Det finns flera exempel på barn som har börjat fantisera om denna imaginära "pappa". [...] Det kan kännas förvirrande att använda det emotionella begreppet "pappa" i det här sammanhanget, då det ligger helt andra känslor och förväntningar i ordet "pappa" än det gör i ordet "donator" (Storkkliniken).

2. Teori och begrepp

Socialkonstruktionism och queerteori vilar på den strukturalistiska tanken att betydelse skapas genom kontraster. T.ex. kan ordet *vuxen* bara förstås om vi vet vad ett barn är. Betydelser är alltså relativa till sin karaktär (Ambjörnsson 2006: 41). En poststrukturalist som ansluter sig till den tanken är Michel Foucault (ibid: 45-47). Han menar att vi genom att sortera människor i t.ex. normala-onormala skapar en normaliseringsprocess kopplad till makt - ett synsätt gemensamt för queerteori och socialkonstruktionism. I fokus för queerteori står ett kritiskt förhållningssätt till hur normer uppstår, fungerar, upprätthålls och ifrågasätts. Det "normala" i min studie är avvisandet av ordet *pappa* för sädgivare. Således problematiserar jag en verklighetsbild som framträder på sajten Familjeliv. Queerteoretikern Judith Butler (2006: 67) anser att normer kan relateras till vårt behov av "sanningen" om hur världen är beskaffad. Men en kategorisering är bara ett av flera sätt att förstå världen.

Performativitet och heteronormativitet är ledord inom queerteori (Ambjörnsson 2006: 136). Redan i början av 1900-talet hävdade Ferdinand de Saussure att språket skapar vår sociala verklighet snarare än avspeglar den. **Performativitet** är här ett begrepp myntat av språkfilosofen J L Austin (1976). Han menar att språk är ett medel för en aktiv handling som skapar vår bild av verkligheten. Språket är alltså performativt (Ambjörnsson 2006: 136f). Vi vet t.ex. att en viss papperslapp används som "pengar". Sådana fakta "blir till" när vi beslutar att de existerar och sedan förhåller oss till dem enligt våra sätt att kategorisera dem. Många sådana institutionella fakta kan enligt John Searle (1999: 48, 53) skapas genom performativa yttranden vilka kräver övervakning för att skapa och bevara.

Enligt sociologen Anna Norberg (2009: 27) kan **heteronormativitet** förstås som att "alla individer i ett samhälle, oavsett sexualitet, tvingas förhålla sig till heterosexualiteten som en övergripande förklaringsmodell, genom vilken vi tolkar vår omgivning och oss själva". Diskurserna om *pappa* kan ses som ett sätt att skapa en egen bild av vad som är ett normalt föräldraskap. Begreppet **diskurs** är enligt Foucault "en regelstyrd framställning av utsagor, begrepp, teser och teorier som sammantagna utgör en serie av artikulerade föreställningar om någonting" (Lindgren 1998, s 349). Heteronormativiteten bildar ett nät av normer, en diskurs som visas i att t.ex. parbildning och närvarande fäder är önskvärt liksom diskussionen om *pappa* kan ses som en textuell diskurs eller diskursiv praktik inom samhällsdiskursen. Våra sätt att förhålla oss till diskurser kan kallas **subjektspositionering**. I en klassisk sociologisk analys noteras kön, ålder etc. för att hitta gruppvariationer. Jag studerar texters innehåll och därför passar **diskursanalys** bättre. Texterna ses då inte som grundade i t.ex. individernas syften utan som aspekter av diskursiva praktiker.

3. Material och metod

3.1. Material

Materialet är hämtat från Familjeliv, en annonsfinansierad internetcommunity som startades 2003. Som namnet antyder är familjelivets aspekter i fokus för de ca 62 miljoner medlemsinlägg om olika ämnen som hittills publicerats på sajten diskussionsforum. På sajten finns även t.ex. faktaguider. Forumet presenteras som 12 ämnen med underkategorier, **subforum**, som specificerar olika aspekter av ämnet. Där kan en medlem starta en diskussion, en trådstart. Medlemskap innebär att man skapar ett konto där ett användarnamn väljs (t.ex. "pia3"). Namnet visas som avsändare till de inlägg som görs. Man kan byta användarnamn och skapa flera konton. I min studie följer efter citaten en eller två bokstäver som symboliserar det användarnamn som signerat citatet. För att innehållet inte ska skymmas av språkfel har jag korrigerat t.ex. särskrivningar. Fetstilningar har jag gjort själv. Trådstarternas antal svar kan variera mellan inga till hundratals och kommunikationen på de subforum jag valt kan läsas av vem som helst. Familjeliv har ca 115 000 medlemmar (medelålder 29,5 år). Av dem är 88 % kvinnor. De flesta (61 %) anger sig tillhöra kategorin "Förälder" (Familjeliv).

Jag valde subforum vars namn indikerade att en genetisk far inte är självklart närvarande i de familjer som subforumet riktas till och där spermadonation antogs användas. T.ex. var subforum för **regnbågsfamiljer**, där en av eller båda föräldrarna är homo, bi eller transperson (Hamrud 2005) intressanta. Jag sökte även i Familjelivs interna sökfunktion (på ord som *donator*). Sedan sållade jag utifrån antal trådar vilket resulterade i dessa subforum (kategorier inom citattecken) och trådar som startats 2007-2011. Inom parentes anges antal trådar per 24 april 2012:

1. "Förälder", subforum **Regnbågsfamilj** (536 trådar)
2. "Gravid", subforum **Regnbågsfamilj** (203 trådar)
3. "Planerar barn", subforum **Ensamstående/singel** (70 trådar)
4. "Svårt att få barn", subforum **Regnbågsfamilj** (13 trådar) och **Singel** (66 trådar)

Studien omfattar alltså fem av de sex subforum¹ för regnbågsfamiljer och singelkvinnor som (frivilligt) planerar, väntar eller har barn. Där diskuteras allt från graviditet till livet med barn och familjerättsliga frågor. En gräns lades vid de 888 trådarna i de valda subforumen (räknat från deras startår till 24 april 2012). Trådar som startats 2007-2011 - dvs. antal lästa trådar - har inte räknats. Bland dem har 30 trådar innehållit viktigt material gällande ordet *pappa* för donatorer. Femårs-spannet 2007 -2011 intresserar mig då befruktning med donerad sperma troligen har ökat under

---

¹ Regnbågsfamilj i "Planerar barn", uteslöts pga antal trådar (1540 st). Regnbågsfamilj och Singel i "Svårt att få barn" innehöll inget relevant material. Subforum Ensam förälder verkar främst locka ofrivilligt ensamstående mammor.

denna period jämfört med tidigare. Den danska spermabanken Cryos international anger för 2007-2011 8893 st. graviditeter som resultat av Cryosdonationer, men endast 5337 graviditeter registrerades för 2002-2006, dvs. en ökning på 40 % (Cryos). En avspegling av ökningen kan vi eventuellt se i födelsetalen för barn till medlemmar i Femmis (en svensk förening för singelkvinnor som skaffar barn med hjälp av klinikdonatorer). 62 barn noteras som födda 2002-2006, medan nästan fem gånger så många (296 st.) föddes 2007-2011 (Femmis).

3.2. Studiens design och analysmodell

Jag har använt en **kvalitativ ansats** inom det diskursanalytiska området då jag vill nå en förståelse av de diskurser som finns på Familjeliv inom mitt intresseområde. För att förstå en fråga på djupet har jag fokuserat på ordet *pappa* och spermadonation. Min forskningsdesign relaterar också till det som benämns **netnografi**, dvs. forskning som på etnografisk väg undersöker kulturella och sociala aspekter av bl.a. internetgemenskaper (Berg 2011: 119). Syftet med den etnografiska studien är att utifrån erfarenhet av miljöerna som undersöks nå en förståelse "inifrån" (Denscombe 2009: 85-87). Internettextern har jag placerat i fokus i enlighet med mitt diskursanalytiska synsätt. Jag har även privat gjort inlägg i några av de valda subforumen (dock ej om *pappa*). Därmed har jag en personlig kunskap om hur mediet fungerar interaktivt, vilket anses viktigt i det netnografiska arbetssättet (ibid: 89f). Jag vet t.ex. att kvinnor i lesbiska par gör inlägg på subforum för singelkvinnor och vice versa. Sociologen Martin Berg (2011: 124) betonar vikten av lämpliga avgränsningar för den internetgemenskap som studien ska belysa. Jag har undersökt subforum riktade till dem vars sätt att få barn antas involvera donerad sperma då jag vill studera argument kring ordet *pappa* för donatorer.

Bearbetningen och analysen av materialet har med en kvalitativ ansats skett induktivt där en successivt djupare förståelse av materialet skett allteftersom jag läst familjelivsinläggen. Syftet har varit att skapa en analysmodell som ligger empirin nära. Jag läste först alla inlägg publicerade t.o.m. 31 december 2011 i trådar vars start daterats 2007-2011. Bland dem valdes inlägg om orden *pappa/far* för donatorn, vilka infogades i teman och fördelades i motsatspar som ger varandra en förståelse enligt ett diskursteoretiskt perspektiv. Som fallstudie ger min uppsats en fördjupad inblick i diskurser som idag finns på och utanför internet i anslutning till spermadonation.

3.3. Studiens begränsningar

Uppsatsen använder ett material som återfinns oförändrat på internet, bortsett från att trådar kan ha utökats med nya inlägg efter materialinsamlingens slutdatum 31 december 2011. Studien borde alltså kunna upprepas med liknande resultat utifrån samma syfte. Till skillnad från min dokumentana-

lys skulle jag med muntliga intervjuer genom följdfrågor och utrymme för intervjupersonernas reflektioner kunnat nå en djupare förståelse av inläggens innebörd. I en intervju kan dock min fysiska närvaro innebära att personerna censurerar sig (se Widerberg 2002). Valet av internetmaterial kan medföra en invändning om s.k. troll (personer som i provokativa inlägg låtsas vara något de inte är, se Wikipedia). Internet kan även skapa normer som avviker från dem vi möter i dialog med människor ansikte mot ansikte (Cybern timer). Martin Berg (2011: 121-122) använder här frasen "det skrivna ordets masker" för hur forskaren via internet endast kan närma sig aktörernas självpresentationer och de medel som därtill används. Förekomsten av troll och användaranonymitet är dock förenlig med det diskursanalytiska perspektivet enligt vilken texten fokuseras, snarare än skribenternas bakgrundsvariabler och syften. Vi kan dock anta att flera skribenter upplever sig förknippade med det subforumen anger, t.ex. att de tillhör regnbågsfamiljer. Många inlägg avser kvinnors perspektiv (t.ex. att föda barn) vilket är i linje med Familjelivs statistik där kvinnor är i majoritet.

Paradoxalt, menar Berg (ibid) har utbytet av personlig information på internet gjort att gränsen mellan "maskerna" och den fysiska verkligheten börjat suddas ut. Även om det inte var min avsikt har jag via användarnamnen förstått vilka i min bekantsskapskrets som står bakom en del av de analyserade inläggen. Jag ser dock inläggen som en del av diskurser vilka skulle kunna återfinnas även i reportage, politiska texter eller romaner. Möjligheten att jämföra så skilda material hör till diskursanalysens fördelar. Netnografi och diskursanalys är därför en utmärkt kombination, för som Martin Berg (ibid, s. 124) skriver ska netnografen "inte fokusera den verklighet som (kanske) finns bakom en individs uttalanden eller berättelser utan snarare lägga kraft på att förstå berättelsen som sådan".

3.4. Etiska överväganden

Bland Vetenskapsrådets (1990) etiska råd hör fyra "krav" där informations- och samtyckeskravet bedömts relevanta för studien. Individens integritet bör bl.a. skyddas, vilket å ena sidan går hand i hand med familjelivs användarnas anonymitet men å andra sidan står i konflikt med att de inte gett mig samtycke till deltagande. Jag övervägde att informera om studien på konton vars nicknamn signerat de i studien publicerade citaten. En del konton hade dock avslutats. Innehållet i inläggen vars avsändare jag haft kontakt med överraskade mig inte och behandlas som övrigt material. Det finns även etiska råd för internetbaserad forskning (Ess & AoIR 2002) och här har jag reflekterat över två punkter. För det första bör man överväga om aktören och ämnet förknippas med sårbarhet, t.ex. om barn skriver eller ämnet är av privat karaktär (Ess & AoIR 2002, s. 5). Familjeliv är öppet för allmän insyn, men en del material kanske ändå betraktas som privat. För det andra har jag tagit till mig rådet (Ess & AoIR 2002, s. 6) att reflektera över hur materialet presenteras i studien.

Via google går det att hitta citaten och förknippa utsagor med specifika användarnamn. För att författarna till de excerpt som citeras i studien dock inte ska igenkännas av andra bekanta på basis av sina användarnamn har jag med en bokstav (ibland två st.) ersatt användarnamnen bakom citaten.

4. Tidigare forskning

Intresset för familjefrågor har ökat bland sociologer sedan mitten av 1990-talet (Hargreaves 2001: 57f). Forskningen om homosexualitet vs heteronormativitet har också ökat (Norberg 2009: 12). Min uppsats anknyter till studier som fördjupar bilden av variationerna inom kategorin regnbågsfamiljer (se Malmquist & Zetterqvist Nelson 2007: 328f) och tangerar forskning om fragmenteringen av olika föräldraskap (Hargreaves 2001: 6f, 60-63). Utifrån antagandet att familjelivsskribenterna är vuxna privatpersoner redogörs för studier där främst föräldrar till donatorbarn resonerar kring ord för donatorn. Enligt forskningen vill de se faderskap (t.ex. ordet *father*) som en social roll och erfär en spänning mellan donatorns existens och intresset att utradera honom ur medvetandet, t.ex. med ickepersonifierande uttryck såsom *seeds* (sv. frön) (Vanfraussen m.fl. 2003; Du Chesne & Bradley 2007; Hargreaves 2001: 367, 408-410; Kirkman 2004: 328f; Haimes & Weiner 2000; Bielby & Dalton 2000; Grace & Daniels 2007). Fem studier har här särskild relevans för uppsatsen:

Victoria M Grace och Ken R Daniels (2007) har intervjuat heterosexuella föräldrar från 41 familjer med donatorbarn i Nya Zeeland. Särskild vikt lades vid ordval för donatorn. Sättet att få barn hanteras genom att genetik ses som irrelevant för familjerelationer. Genetik betonas dock vad gäller hälsa, utseende och oro för ofrivillig incest då dessa teman bidrar till att normalisera familjen. På kliniker uppmuntras enligt forskarna idén att säden bör ses som ett råmaterial och donatorn som en ickeperson, vilket underlättas av en instrumentell diskurs om donationsprocessen, förstärkt av en distansering skapad via den medicinska processen (ibid: 307f).

Erica Haimes och Kate Weiner (2000) undersöker beslutsprocessen för engelska lesbiska kvinnor som valt föräldraskap via heminsemination. En del i motviljan mot att benämna donatorn *father* var att kvinnorna kände sig hotade i en sårbar juridisk situation (ibid: 486-488). Frågan från omgivningen - var är barnets pappa? - sågs som svårbesvarad eftersom kvinnorna ifrågasatte definitionen av *father* pga. konsekvenserna det kunde få att ge donatorn detta namn i relation till hur socialt viktiga personer för barnet (t.ex. medmamman) skulle benämnas. **Kathryn Almack** (2006) har studerat 20 brittiska lesbiska par om hur en sociojuridisk diskurs om samkönat föräldraskap och barnets bästa hanteras. Almack nämner att lesbiska mammor beskrivs som själviska i relation till barnet.

Diskursen skapar spänningar hos föräldrarna, som omtolkar och utvecklar andra förståelser av hur barnets bästa ska uppnås. Att minimera tanken på donatorns existens ansågs skapa en stabil familj, vilket skiljer sig från den juridiska faderskapsdiskursen. Även språket relateras till detta: privata donatorer kunde beskrivas som vän eller *uncle* men inte *father*.

Anna Malmquist (2007) har liksom **Anna Möllerstrand och Maria Wikström** (2011) i psykolog-examensuppsatser med diskursanalytiskt perspektiv bidragit med den forskning i en svensk kontext som kan relateras till min studie. Malmquist beskriver utifrån Psykologförbundets attityd till homosexuellas föräldraskap föreställningar om ett samhälle som anses kunna inverka negativt på familjen, t.ex. där psykologers tolkning av *mamma* och *pappa* av Malmquist anses förknippad med en heterosexuell norm där föräldrar förutsätts vara biologiskt upphov till sina barn. Möllerstrand och Wikström intervjuar tolv regnbågsbarn i åldern 5-8 år om deras syn på familj och tillblivelse. Uppsatsskribenterna förmodar att barn behöver språkligt stöd när det gäller skillnaden mellan avlare (av forskarna uttryck som *donator*) och uppfostrare (*pappa*) i mötet med den samhälleliga diskurs som förutsätter att föräldraskap utgörs av två föräldrar av olika kön. Medan denna tidigare svenska forskning - som bl.a. behandlar släktskapsord - fokuserar på yrkespersoner resp. barn har jag valt att analysera hur vuxna privatpersoner resonerar kring ordet *pappa* för donatorer.

5. Resultat och analys

I det följande visar jag hur en utsaga som "en spermadonator är en pappa" i det valda materialet konstrueras som omöjlig, men i några fall också som självklar. Jag har valt en tematisk disposition. Man kan även tänka sig en disposition där inläggens publiceringsår strukturerar resultatet. Då synliggörs diskursernas ev. förändringar över tid. De flesta inläggen har dock publicerats 2007 och 2008, vilket försvagar relevansen för en sådan disposition.

5.1. Analysens begrepp

De utsagor i materialet som jag intresserar mig för kan schematiskt beskrivas enligt det följande:

1. En pappa är (...)
2. för att (...).

Med **1** avses s.k. **deskriptioner**. De har ofta en enkel form (som ovan) och eftersom ordet *pappa* förstås i relation till ordet *donator* (och vice versa) kan exempelmeningen lika gärna formuleras:

1. En donator är (ingen pappa)
2. för att (...).

Utsagor av typ 2 ger ett motiv till deskriptionen, en s.k. **argumentation**. **Narrationer** är berättande inslag som återger en för studien relevant aspekt. I **semantiska glidningar** konstrueras *pappa* som en synonym eller antonym till andra begrepp (t.ex. *förälder* eller *biologisk pappa*). Positioner mot *pappa* kallas ibland **kontra pappa** och de som är för benämns **pro pappa**. Deskription, argumentation, narration och semantisk glidning avser utsagornas uttryckssida, dvs. hur de framställs. Jag är dock mest intresserad av argumentationernas innehåll, som varierar beroende på vilka diskurser de relateras till:

En **extern diskurs** återfinns i mötet med omvärlden (t.ex. lesbisk identitet vs heteronormativitet eller principiella positioner till donatorer). Den **interna diskursen** avser möten med barnet (med en etisk-pedagogisk dimension inom ramen för barnets bästa). I båda finns ett specifikt sätt att relatera till donatorn, s.k. **distansering** där han framställs som ett medel eller som skild från sperman (se Grace & Daniels 2007). Följande citat, med en typisk positionering mot ordet *pappa*, visar en semantisk glidning (biologisk far - far), en deskription (far blir man väl när man agerar som det?) och en distansering (det behövs [...] spermier):

Jag tycker nog inte riktigt att det stämmer att alla barn har en **biologisk far**. **Far blir man väl när man agerar som det?** En man som har adopterat blir ju far men en man som har donerat sperma blir ju inte far?! Det behövs inte en mamma och en pappa för att det ska bli barn. **Det behövs** däremot ett ägg, **spermier** och någon som bär barnet (d 10 aug 2007)

5.2. Deskriptioner och semantiska glidningar

På Familjeliv framhålls i de flesta inläggen att *pappa* bör avse en social förälder, vilket är i linje med tidigare forskning om föräldrar till donatorbarn. En pappa är "något man blir inte något man är" (e 28 juli 2008), "en roll man växer in i" (f 7 okt 2010) och ordet är "något man förtjänar genom att ge kärlek och omsorg till ett barn" (g 12 sep 2008).

Enligt Searle formar performativa yttranden förhandlingsbara kategorier. Vi kan tänka oss en avlare som inte når upp till det som anses utgöra innebörden av *pappa*. En motstrategi är då att ta avstånd från ordet för att slippa diskussioner då avlaren därmed placeras i en annan kategori än män som inte kan/vill ta hand om sin avkomma. *Pappa* konstrueras inom en böjlig släktskapsterminologi där, som det uttrycks, "benämningar som syskon, mamma, pappa osv [är] rent känslomässiga och har inget med dna att göra" (h 6 juni 2008). Det genetiskt syftande *donator* blir en antites som dock skiljs från andra män som struntar i sin avkomma. Han ses istället med distansering som ett medel samtidigt som den egna familjebildningen förknippas med en hög värdering av sociala fäder:

Jag kan inte låta bli att tänka att ni måste ha väldigt låga tankar om manligt föräldraskap om ni tycker att ett sprut i en burk gör en pappa, för att uttrycka mig rätt. En donator är en donator är en donator. punkt. (i 24 juli 2008)

Av de 12 användarnamn som signerat de ca 30 pro *pappa*-positionerna finns tre vars inlägg omfattar självpresentationer som pekar på att användarna är spermadonator resp. kvinnor som fått barn utan spermadonation i heterorelationer. Denna tolkning av *pappa* som genetisk far visas i inlägg av typen "[det] finns inte ett barn i hela världen som inte har en pappa" (j 12 sep. 2008).

Searle menar att institutionella fakta som skapas av performativa yttranden kräver övervakning för att fortleva. Kontra *pappa*-positionen är inget undantag. En fråga om heminsimination, "vart hittar man en kille som vill ställa upp?" (k 16 okt 2011) får motfrågan om en pappa eller en donator söks, varpå spørsmålet utvecklas till en fråga om skillnaden dem emellan. I svaret betonas en stor skillnad mellan donatorer och (sociala) pappor (l 18 okt 2011). Några månader senare ger övervakningen utdelning: "Eftersom barnet senare kan träffa sin "pappa" [med relativiserande citattecken, min anm] så kommer jag vara öppen och säga att barnet har en **snäll donator** [omtolkning] som ville hjälpa mamma och skapa underbara dig" (k 24 dec 2011).

Förhandlingarna om det normala föräldraskapet (vs en samhällsdiskurs som högt värderar närvarande fäder) sker även i semantiska glidningar där *pappa* stärks som antites till *donator* eller jämsätts med andra ord i ett snarlikt semantiskt område (främst *förälder* och *biologisk far*). *Förälder* förbehålls en social roll som i utsagan "en donator är inte en förälder, det är däremot de vuxna som barnet lever med sedan födseln" (m 6 maj 2007). I en motsatt strategi skiljs här avlare i form av *biologiska fäder* från *pappor*, som ånyo gestaltas som en social roll:

Det ränner omkring en jökla massa **biologiska fäder** i det här landet. Men inte alla är **pappor**. Pappa blir man när man involverar sig i barnet och engagerar sig (n 10 aug 2007)

I det följande återfinns en atypisk semantisk glidning i en version där donatorn förnekas som både pappa och donator och istället inverteras bakom *två mammor*.

Våra barn har ingen **pappa**, och det vet de gott. Andra har pappor, det har inte de. Våra barn har inte en **donator** i stället, utan de har **två mammor** kort och gott. (a 26 okt 2008)

En annan glidning ses som provocerande och som en följd hänsyftas det till trådstartens "Eventuella påhopp från människor som har åsikter om huruvida det är rätt att skaffa barn utan pappa undanbedes bestämt":

Alla barn har en pappa även om det "**bara**" är en **spermadonator** eller ett **one night stand** utan namn.
[...] Har vi mammor valt bort pappan eller att han väljer att utebli **så måste vi också stå för det**. Att tycka att det är ok att säga att ett barn **inte har en pappa**, dvs att förneka ena hälften av barnets DNA är själviskt och elakt. (o 23 juli 2008)

Nu faller pappor och donatorer inom samma kategori och de senare placeras dessutom ovanligt nog i samma semantiska fält som (frånvarande) fäder som avlat barn i one night stands. Kvinnor som utan närvarande fäder skaffar barn ska "stå för det" och inte säga att barnen "inte har en pappa". Den dominerande positionen är dock att donatorn inte uppfattas som en man som struntar i sin avkomma utan som ett material, en icke-person (via distansering) eller en snäll man som ger något. Som vi ska se i kap. 5.4. sammanstrålar dessa förhandlingar i en föreställning om barns bästa.

5.3. Extern diskurs

I den externa diskursen riktas förhandlingarna om ordet *pappa* mot omvärlden. Sättet att skaffa barn med donerad sperma kontrasteras mot bilder av andra familjer i en heteronormativ värld. Inom denna ram faller även ifrågasättandet av *pappa* i samtal med dagispersonal, släktingar och andra utanför familjen. Det kan också gälla positioner till donatorer. Nästan hela den externa diskursen utmynnar i ett kontra *pappa*-perspektiv. Som en av de frågor omgivningen ställer till lesbiska föräldrar anges i ett inlägg "Vet ni vem donatorn (i värsta fall pappan) är?" (c 30 april 2008). Utifrån denna position kretsar förhandlingarna kring tre begreppspar vilka framträder som varandras motsatser: vuxen - barn, heterosexualitet - homosexualitet och donator - förälder.

Vuxen - barn

Förhandlingarna om ordet *pappa* i mötet med omvärlden sker oftast i en vuxenvärld (ibland specifikt beskriven, t.ex. svärmödrar) som i analysen ställs mot mötet med barn på t.ex. dagis. Här konstrueras barn som naturliga, lättlärdade och accepterande till kontra *pappa*-positionen till skillnad från de vuxna som ses inom ramen för intolerans och svårlärdhet. Anhörigas ordval beskrivs ibland positivt, t.ex. föräldrar som "använder duktigt just ordet donator" (p 30 dec 2009) men oftast negativt, som svårlärdade individer:

Och det har varit en del prat om "pappan" och "dansken". Tydligt är han väldigt spännande. Jag betonar att det är en donator (q 30 dec 2009)

En delförhandling avser privata donatorer som träffar barnen de givit upphov till. Här finns en delikat problematik då kontra *pappa*-positionen bygger på att donatorer inte är uppfostrare.

I detta excerpt påvisas farhågor mot den bakgrunden och frågor om pappan beskrivs som *okänsliga*:

Vi försöker säga [till barnen] att "ni har ingen pappa ni har en donator istället." men när det är en som finns och som man träffar, även om sällan, så blir det ju konstigt, särskilt när olika **vuxna runt om som inte fattar eller är okänsliga**, frågar om pappan, och kallar det så (r 27 juli 2011).

Även om omvärldens barn gestaltas som naturligt accepterande i kontrast till de vuxna, formas en motbild med problematiska barn, eftersom de inte godtar kontra *pappa*-positionen: "de nöjer sig inte med att han inte finns" (s 23 nov 2008). När ett barn förklarar sitt tillkomstsätt via spermadonation för andra dagisbarn utmynnar det i att "begreppsförvirringen blir ju sedan total för våra barn vet nog mer om sperma, ägg och eventuella besök hos Storken än vad deras jämnåriga vet" (t 21 juli 2008). Risker med skilda språkbruk hos donatorbarn vs omvärldens barn påpekas i följande inlägg:

En kollega, som själv är hetero och har adopterade barn menar att han kan få problem inför andra barn med den förklaringen och att det är bättre att säga att han har en far som vi inte känner och att han lever med sina två mammor (u aug 2007)

Flera narrationer ger dock vid handen att denna risk kan överbryggas med pedagogisk nit och att det svårlärda barnet kan ha fått sin attityd från den vuxna omgivningen:

Där och då frågar hon [ett barn, min anm] igen om pappa och barn.. Då förklarade jag igen att man kan visst få barn utan en pappa, att man då åker och hämtar frön etc etc. Vår tjej bryr sig inte utan målar på och då vänder sig kompiserna om till pappan och säger: DÄR SER DU!!!! MAN KAN VISST FÅ BARN UTAN PAPPAN!!! triumferande...(v 25 okt 2010)

Heterosexualitet - homosexualitet

Kontra *pappa*-positionen stöter ibland emot det som beskrivs som en heteronormativ omvärld och att konstruera *pappa* som ett problematiskt ord blir då ett sätt att ge konturer åt lesbiskt föräldraskap. "Det är ju så otroligt lätt att hamna i heteronormativt tänkande eftersom nästan alla runt om en frågar såna frågor om "pappan" (x 14 sep 2007) och "det ordet [pappa] och den normen finns ju överallt" (y 12 juni 2007) är exempel på detta. I ett atypiskt inlägg ifrågasätts att omvärldens pappafrågor är ett uttryck för heteronormativitet, med förslaget att omvärlden använder *pappa* för avlare utan uttalade förväntningar om att han bör ingå som familjemedlem:

Fast när det gäller det där med avsaknaden av en pappa tror jag faktiskt inte att det bara är en heteronorm som gör att folk frågar hur man tänker runt det. För rent biologiskt behövs det ju en "mamma" och en "pappa" för att det ska bli ett barn. (z 14 sep 2007)

I den externa diskursen formas en omgivning som inte begriper att ordet *pappa* anses vara olämpligt för donatorer. "Det är ett irritationsmoment när ngn använder ordet" (å 7 aug 2010) framhålls t.ex. i ett inlägg. Hetero- resp. homosexuella par uppges också behandlas olika när det gäller ordval: "I heterofamiljer kan man ju ha en donator och en pappa. Man säger ju inte att de har två pappor tror inte jag, så varför skulle man kalla det för det bara för att den platsen är "tom" i vår familj". (ä 7 okt 2011). Här lyfts språkbruket fram som ett exempel på särbehandling härledd till heteronormativitet.

Ett av de få pro *pappa*-positionerna visar en värld där det vore bra att få det accepterat att leva med två mammor eller pappor:

Egentligen rimmar det ju dåligt att säga "det finns ingen pappa". Det finns det ju alltid. Men att få detta accepterat att det finns, fast på ett annat sätt, och att det är lika bra att sen leva med två mammor/pappor osv. i alla olika blandningar, vore bra! (ö 27 juli 2008)

På det stora hela genomsyras dock den externa diskursens motsatspar hetero- och homosexualitet av en konsekvent kontra *pappa*-positionering som i nedanstående citat, där lesbiska par konstrueras som oförenligt med *fader/pappa* (vilket understryks och åtföljs av distansering då det framhålls att donatorn endast finns för ett syfte - att donera sperma):

Enligt mig så finns det inget som heter fader/pappa när det gäller **ett lesbiskt par** som fått barn genom insemination. Det heter donator och inget annat. Han finns endast för det syftet, att donera sin säd och inget annat. Barnet/barnen har ju redan 2 föräldrar (sina mammor). Kan bara tala ur egen erfarenhet, men jag tar ganska illa vid mig när folk kallar donatorn för just fader. (aa 7 okt 2010)

En narration mellan extern (bemötande gentemot krogägare) och intern diskurs (tänkt bemötande gentemot barn) får illustrera hur konstruktionen av en god förälder bygger på att man undviker att ange donatorn som *pappa*. Undvikandet av *pappa* relateras här till homosexualitet (*kommautprocess*) och ordet visar att man är *en fruktansvärt dålig förälder*.

Jag trodde att jag hade kommit tillräckligt långt i min **kommautprocess** för att lätt tackla de situationer som kunde uppstå när jag fick barn. Men idag åkte jag dit och jag mår fruktansvärt dåligt över det! Jag skulle hämta take-away från kvarterskrogen då ägaren [...] frågade direkt **om pappan till barnet** var svensk. Jag blev så häpen över den påflugna frågan att jag till min förskräckelse hörde mig själv säga "nej, dansk." Som tur är var vår lilla dotter inte med denna gång, men inte desto mindre känner jag mig som **en fruktansvärt dålig förälder** som inte på ett självklart vis förklarade att hon inte har en pappa utan två mammor. Ush! (i 9 okt 2007)

Att undvika ordet *pappa* och därmed underförstått vara en god förälder relateras alltså här till att vara öppet lesbisk - ett svar på ett heteronormativt samhälle.

Donator - förälder

Konstruktionen av *pappa* som en uppfostrare stärks i narrationer om privata donatorer som önskar mer föräldrainflytande än vad som avtalats med ett lesbiskt par. Han placeras i en kategori skild från andra pappor eftersom han, trots att samhället ser det så, inte är "vilken pappa som helst". Han ska nämligen "hålla käft" och inte begära ytterligare föräldraansvar. Alltså konstrueras han som motsatsen till uppfostraren/pappan:

Att Ni är lesbiska visste han när han ställde upp som privat donator och då gäller att **hålla käft** om det fortsättningsvis annars är man ju inkonsekvent. Tyvärr är det så och det vet alla förhoppningsvis att inga avtal är bindande i sådana här fall utan den privata donatorn ses av samhället som **vilken pappa som helst**. (ab 20 maj 2007)

I citatet framträder en tydlig kontrast till samhällssynen att genetiska fäder som princip bör involvera sig i och ta ansvar för barnen de ger upphov till. Detsamma gäller en narration där en privat donator och hans släkt har svårt för att inte "kallas vare sig pappa eller förälder (och för hans släkt var det svårt svårt)". (ac 1 april 2011)

Ordet *pappa* för donatorer framträder alltså som ett normbrott. I detta syfte kan det vara en strategi att skapa en "vi"-kategori med de heteropar som använder spermadonation, som i följande inlägg:

De allra flesta som har använt sig av spermadonation vill förbehålla ordet "pappa" för socialt och psykosocialt föräldraskap. Det betyder inte att man förnekar att det finns en donator som möjliggjorde befruktningen. Däremot väljer vi att kalla honom för just "donator." (i 1 aug 2008)

Föräldrar ("de allra flesta som har använt sig av spermadonation") som en homogen kategori stärker kontra *pappa*-positionen. I citatet förnekas inte den man som bidrog med sperma, men en sk distansering finns i andra inlägg, t.ex. när givaren avmänskliggörs i liknelser som separerar sperman från mannen eller betonar avståndet mellan givare och mottagare. I det följande jämförs spermadonation med att bygga ett hus där användandet av sperman likställs med anförskaffandet av *byggmaterial*:

En donator är en donator. Inget mer. Jfr **byggmaterial** till ett hus. Det behövs bräder och massa grejer för att huset ska bli till men viktigast är väl själva hantverkarna som är där under det pågående bygget eller hur? (ad 15 juli 2008)

Donator ska användas pga. att sperman är att jämföra med *bräder och en massa grejer* i skapandet av barn. *Hantverkarna*, vilket jag tolkar som en metafor för uppfostrarna, har störst betydelse. Här osynliggörs att *byggmaterial* kan vara av skilda kvalitet. Diskussionerna är fåordiga vad gäller donatorernas ärftliga egenskaper och i vad mån barnen med fantasins hjälp kan omforma begreppet *donator* eller metaforen *byggmaterial* till en föreställning om en människa.

5.4. Intern diskurs

Den interna diskursen hänför argumentationen om ordet *pappa* till "barnets bästa". Barns medvetenhet om att sädgivaren är en person och det därpå föreställda intresset skapas som ett hot. Ordet *donator* förhandlas därför fram som ett förväntat skydd. Liksom i den externa diskursen används distansering som förhandlingsmedel. Samtidigt formas en bild av vad en god förälder är liksom det skapas en föreställning av vad som är ett barn.

Ärlighet -oärlighet

Kring ett ärlighetstema samlas många argument för barnets bästa. Här förknippas begreppen *pappa* och *donator* med barnets väl och ve. Den nedanstående pro *pappa*-positionen är dock atypisk och utgår från den i svenska språket vanligaste innebörden av ordet *pappa* - dvs. som barnets avlare:

Alla barn har ju **en biologisk far**. Det vore ju omöjligt annars. Och jag tror, precis som din kollega, att när han är stor nog att förstå så är det bara att **tala om vad som gäller**. Att han har en okänd far, men två mammor. [...] Om jag varit i er situation, så hade jag inte sagt mer än ni gjort upp till en viss ålder. Frågorna kommer bli mer avancerade, och när de blir de så **svara så ärligt ni kan** (n 9 aug 2007)

I det följande framträder istället ärlighetstemat i form av en oro inför att barnet ser frånvaron av en fadersgestalt som negativt. Intressant nog tolkas ordet *pappa* här både som avlare ("din pappa är en snäll dansk man") och uppfostrare ("förvägrade det en pappa"):

Ärlighet är det jag tycker är viktigast när det gäller barnets ursprung. "**Din pappa är en snäll dansk man** som hjälpte kvinnor som längtade efter barn." Det kommer aldrig att hyschas om. Alla runtomkring mig vet hur det är. Ja, sömnlösa nätter kan jag ligga och oroa mig för att barnet kommer att **hata mig som förvägrade det en pappa**. Men samtidigt, det finns aldrig några garantier för någonting ens om man har kärnfamilj de luxe när barnen föds. (ae 7 dec 2011)

Avlarens anonymitet

Den goda föräldern är inte bara ärlig utan konstrueras även som en person som hindrar barnet från att se mannen bakom sperman som en människa. Med andra ord inträffar i det följande citatet en

distansering mot bakgrund av att barnet kanske annars "börjar se det [donatorn] som en person". Detta konstrueras nämligen som ett hot mot barnets trygghet:

Jag vill att han ska **känna sig trygg med att donatorn är en donator** och donatorns barn inte syskon. Om jag skulle visa min (som jag kan känna ibland nyfikenhet) kanske det får effekten att han börjar **se det som en person**, och det väcker känslor hos honom som han inte skulle ha om jag var helt ointresserad av donatorns gentetik och sociala bakgrund (af 2 juni 2008).

Att släktskapsord generellt betraktas som potentiellt skadliga i betydelsen "väcker känslor" exemplifieras i det ovanstående där andra barn donatorn ger upphov till inte bör ses som *syskon*. I anslutning till *pappa* (men inte till *donator*) konstrueras känslan att "det finns nån som inte bryr sig":

Många jag känner har en pappa som inte bryr sig om dom och skitit i dom under hela deras uppväxt. Så är ju inte alls fallet för barn som kommit till med donator. [...] För jag kan tänka mig att om man använder termen **pappa** om donatorn så kanske ungen kommer känna att **det finns nån som inte bryr sig** (x 12 sep 2007)

Det är inte bara den goda föräldern som skapas i diskussionerna om ordet *pappa*. Även en föreställning om vad ett barn är växer fram. I det följande betonas behovet av en kontra *pappa*-position eftersom man då inte sätter in några tankar i barnets huvud. Att dessa tankar bedöms vara potentiellt skadliga betonas med uttrycket att man "för guds skull" inte ska använda *pappa*.:

Nej en donator är en donator och inte någon pappa eller far. [...] **Sätt för guds skull inte in några tankar i pojakens huvud** om en pappa/far, för någon sån finns inte. (ag 10 aug 2007)

Ett mer självständigt tänkande barn konstrueras i den nedanstående pro *pappa*-positioneringen som istället formar barnet som någon med potential att tycka till själv om ordvalet och förändra det:

Skulle han [sonen, min anm] använda ord som pappa och fråga specifikt efter pappa så skulle jag också använda det ordet och förklara hur han blev till. (ah 19 aug 2007)

Nu blir föräldern god på ett annat sätt - istället för beskyddande blir hon följsam gentemot barnet. Ett annat tema för barnets bästa omfattar ett fåtal inlägg att det är viktigt med kontra *pappa*-position eftersom en öppen donator använts. Detta förklaras med att *det är ju lätt att missförstå som liten* vilket i min tolkning innebär att barnet kan tro att avlaren (vars identitet barnet kan få veta först i mogen ålder) går att träffa när som helst:

Vi har en öppen donator [...] han är ingen pappa men **det är ju lätt att missförstå som liten**, och att få höra att hon inte har en pappa och sen plötsligt inse att det har hon ju visst det, kan det skada henne? (ai 30 dec 2009)

Samma typ av argument för barnets bästa återfinns paradoxalt nog även i samband med anonyma donatorer med för evigt dold identitet: "Vår dotter kom till med anonym donatorssäd så det har varit väldigt viktigt för oss att inte tala om någon pappa" (c 19 aug 2011). I båda fallen sammanstrålar argumenten i en föreställning om att barn mår bra av distansering. Detta framläggs ibland som ett faktum utan behov av ytterligare förklaring. I följande fall hänvisas dock även till att barn överhuvudtaget inte har behov av kunskap i ämnet:

Jag tycker inte heller att man har speciellt behov av ordet donator, eftersom det också blir ett slags personifierande. Barn behöver bara veta att det behövs spermier för att mammans ägg ska befruktas. (aj 20 aug 2007)

Kontra *pappa*-positioneringen i det avslutande citatet nedan får sammanfatta argumenten för barnets bästa. Excerptet omfattar både temat "ärlighet" ("vi skall vara fullt ärliga") inom vilket även ryms tanken på barns potentiella förvirring och behov av kunskap ("min 8-åring vet exakt hur det gick till") och den i hela materialet vanliga strategin distansering ("vi har helt enkelt lånat en spermie"):

Vi skall vara fullt ärliga med våra barn ocn **min 8 åring vet exakt hur det gick till** när hennes lilla syster kom men aldrig kommer ordet PAPPÄ upp **vi har helt enkelt lånat en spermie**. [...] för mig är det mer **falskt och krångligt** att berätta för ett barn att h*n har en pappa när det inte är ngn som finns i h*ns liv eller kommer finnas. (ak 28 juli 2008)

Här konstrueras *pappa* som förknippat med något *falskt och krångligt* eftersom den genetiska fadern aldrig kommer att finnas i barnets liv. Detta kan ses mot bakgrund av att socialt närvarande pappor sedan 1950-talet har betonats som viktiga i svensk politik. Utsnittet "vi har helt enkelt lånat en spermie" är en distansering. Med ordet *låna* relativiseras att sperman i likhet med andra transaktioner (men till skillnad från en föreställning att barn är resultatet av en kärleksakt mellan man och kvinna) köpts eller via ett privat avtal tagits emot för att ett barn ska bli till. Förhandling sker samtidigt även om det faktum att spermans upphov är en fysiskt existerande man som med vanligt svenskt språkbruk kan benämnas *pappa*. Denna önskan att distansera sig från donatorn överensstämmer med tidigare forskning om donatorföräldrar. Mot bakgrund av det som framkommit i min uppsats sammanfattas därmed det jag uppfattar som kärnan i diskussionen om ordet *pappa*.

5.5. Sammanfattning

I avsnitt 5.3. och 5.4. framgår att diskussionerna på Familjeliv kring ordet *pappa* kan hänföras till två diskurser. **Den externa diskursen** förekommer i kontakten med omvärlden och dess argument-teman behandlar föreställningar om vuxna resp. barn, hetero- resp. homosexuellt föräldraskap och donatorer resp. föräldrar. **Den interna diskursen** skapas inom familjen gentemot barnet och omfattar två teman, dels att ordet *pappa* framställs som förenligt med ärlighet men lika gärna med oärlighet i samtal om barnets ursprung och om avlarens grad av anonymitet. I båda diskurserna återfinns distansering som argument emot ordet det förmänskligande ordet *pappa*, dvs. att donatorn ses som ett medel och inte som en människa.

6. Avslutning

I ordboksdefinitionerna (se avsnitt 1.3.) uppges att *pappa* kan användas både för avlare och uppfostrare och att definitionen som avser avlare är den vanligaste i svenska språket. I det valda materialet används ordet istället främst för uppfostrare, vilket innebär att donatorer inte anses kunna benämnas *pappa*. Detta resultat överensstämmer med tidigare forskning om föräldrar med barn tillkomna med donerad sperma. En sådan positionering kan ses mot en komplex bakgrund där bl.a. målgrupperna (regnbågsfamiljer och ensamstående kvinnor) för subforumen har eller har haft en juridisk och utifrån en dominerande samhällsdiskurs osäker och marginaliserande ställning som föräldrar.

Som framgår i avsnitt 1.5. anses också spermadonatorn sätta flera föreställningar om faderskap ur spel. För det första försvagas de genetiska bandens symboliska laddning då han står utanför familjen där barnet blir till och för det andra förutsätts han inte ta något föräldraansvar för barnen, trots sitt genetiska band till dessa. Att fäder förutsätts och uppmuntras att ta ansvar för sina barn är annars något som har lyfts fram i den svenska statligt-politiska hållningen till faderskap sedan 1950-talet.

Den normaliseringsprocess som enligt socialkonstruktivistiskt och queerteoretiskt perspektiv skapas när vi kategoriserar människor (i detta fall spermadonatorer och föräldrar) är kopplat till makt. Makten kan i fallet med familjelivsinläggen kopplas dels textinternt till en hegemonisk ordning där en "diskursiv tvätt" görs av ordet *pappa* som därigenom förväntas att inte sammankopplas med spermadonatorer, och dels textexternt, där kontra *pappa*-positionerna kan relateras till ett socialt klimat där olika sorters föräldraskap värderas på olika sätt. I båda fallen placeras barnen i centrum för skydd och omsorg. Denna "barnens bästa"-diskussion inom ramen för den interna diskursen positionerar ett hot i form av barns eventuella intresse för spermadonatorer. *Pappa* förs till utmärkena varvid släktskapsord formas som ett sätt att potentiellt skada barnet genom att väcka fantasier.

Trots de svårigheter som målas upp i den externa diskursen vid mötet med en frågande eller oförstående inställning till det ibland annorlunda sättet att förhålla sig till ordet *pappa*, så vidhålls den sociala tolkningen av släktskapsordet. Detta kan relateras till den interna diskursens dominerande förhandling om att skydda barnet från att se mannen som en mänsklig individ. Det vidrörs sällan i diskussionerna att termen *donator* också skulle kunna väcka fantasier hos barnet eller att detta är ett främmande ord i den vokabulär som barn i allmänhet har.

I uppsatsens inledning beskrivs en heteronormativ diskurs där heterosexuella par förknippas med föräldraskap och där lesbiska par och singelkvinnor först nyligen kommit att uppfattas kunna utöva normala, fullgoda föräldraskap. Ordet *pappa* är så intimt förknippat med de dominerande diskurserna om föräldraskap i allmänhet och faderskap i synnerhet att de performativa yttrandena i materialet kan ses som en "diskursiv tvätt" av begreppet.

Familjelivsinläggen förhåller sig till en majoritetsdiskurs om föräldraskap och faderskap genom att förhandla sig till en särskild definition av begreppet *pappa*. Det betonas att donatorn inte är en pappa då omvärlden konstrueras som ett hot med förväntningar om förekomsten av en social pappa eller en mansperson som hypotetiskt kan träffa barnet - och som därmed kan väcka förväntningar hos barnet ifråga. Eftersom den sociala betydelsen av *pappa* är sammanflätad med *pappa* som avlare letar sig denna heteronormativa diskurs in i många livssituationer. Som argument för kontra *pappa*-positionen framhålls särskilt "barnet bästa" (intern diskurs) vilket skapar en länk mellan intern och extern diskurs.

En utveckling av studien kan utgå från den skillnad jag tyckt mig se mellan "donationsvärlden" och "adoptionsvärlden" vid instuderingen av denna uppsats. Varför anses inte adoptivbarn bli förvirrade av att benämna t.ex. en drogförsäljare tillika genetisk far i Riga (eller Colombia) för *pappa* medan det förmodas vara potentiellt svårt för ett barn att använda ordet om en "family guy" i Köpenhamn som extraknacker genom att donera sperma? Ett argument mot termen *donator* lades fram i debatten som föregick den svenska lagen om insemination. 1982 skickade Adoptionscentrum ett pm till den utredningsgrupp som hade uppgift att utröna området. I meddelandet förklarades att ordet *donator* är ett försök att dölja det faktum att den man som erbjuder sin säd är barnets biologiska pappa. Adoptionscentrum menade att det inte finns några spermadonatorer - bara *biologiska fäder*. Med termen *donator* betonas, enligt Adoptionscentrum, att faderns roll reduceras till en startmekanism. Att utveckla min uppsats i en komparativ studie om adoption och spermadonation kan vara fruktbart och intressant.

Litteraturförteckning

- Almack, Kathryn (2006). Seeking Sperm: Accounts of lesbian couples' reproductive decision-making and understandings of the needs of the child. I *International Journal of Law, Policy and the Family* 20. S. 1-22.
- Ambjörnsson, Fanny (2006). *Vad är queer?* Stockholm: Natur och Kultur.
- Austin, John Langshaw (1976). *How To Do Things With Words*. Oxford: Oxford University Press.
- Berg, Magnus (2011). Netnografi. I Ahrne, Göran & Svensson, Peter (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber. S. 118-130.
- Bergman, Helena & Hobson, Barbara (2004). Compulsory fatherhood. The coding of fatherhood in the Swedish welfare state. I Hobson, Barbara (red.) *Making Men into Fathers. Men, Masculinities and the Social Politics of Fatherhood*. Cambridge: Cambridge University Press. S. 92-124.
- Bielby, Denise & Dalton, Susan (2000). "That's Our Kind of Constellation": Lesbian Mothers Negotiate Institutionalized Understandings of Gender Within the Family. I *Gender and Society*, Vol. 14, Nr. 1. S. 36-61.
- Burr, Vivien (2003). *Social Constructionism*. London: Routledge.
- Butler, Judith (2006). *Genus ogjort: kropp, begär och möjlig existens*. Stockholm: Nordstedts.
- Cahn, Naomi (2012). The New Kinship. I *The Georgetown Law Journal*. Vol. 100. S. 367-429.
- Clarke, Victoria (2001). What about the children? Arguments against lesbian and gay parenting. I *Women Studies International Forum*, 24 (5). S. 555-570.
- Dempsey, Deborah (2004). Donor, father or parent? Conceiving paternity in the Australian family court. I *International Journal of Law, Policy and the Family* 18. S. 76-102.
- Denscombe, Martyn (2009). *Forskningshandboken för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.
- Dunne, Gilliam A. (2000). Opting into Motherhood: Lesbians Blurring the Boundaries and Transforming the Meaning of Parenthood and Kinship. I *Gender and Society*, Vol. 14, nr. 1. S. 11-35.
- Du Chesne, Louise & Bradley, Ben (2007). The subjective experience of the lesbian (m)other: An exploration of the construction of lesbian maternal identity. I *Gay & Lesbian Issues and Psychology Review*, vol 3, nr 1. S. 25-33.
- Edmond, M. & Scheib, J. E. (1998). Why not donate sperm? A study of potential donors. I *Evolution and Human Behaviour*, 19(5). S. 313-319.
- Ejvegård, Rolf (2009). *Vetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Ess & AoIR 2002 = Charles Ess and the AoIR ethics working committee: *Ethical decision-making and Internet research. Recommendations from the aoir ethics working committee*. 2002. Hämtad 7 juli 2012 på www.aoir.org/reports/ethics.pdf
- Grace, Victoria M, & Daniels, Ken R. (2007). The (ir)relevance of genetics: engendering parallel

- worlds of procreation and reproduction. I *Sociology of Health & Illness*. Vol 29. nr 5. S. 692-710.
- Haimes, Erica & Weiner, Kate (2000). 'Everybody's got a dad...'. Issues for lesbian families in the management of donor insemination. I *Sociology of Health & Illness*. Vol 22, nr 4. S. 477-499.
- Hamrud, Annika (2005) *Queerkids och deras föräldrar*. Stockholm: Normal förlag.
- Hargreaves, Katrina (2001). *Constructing Families and Kinship through Donor Insemination: Discourses, Practices, Relationships*. Diss. University of Canterbury.
- Kelly, Fiona (2002). Re-defining parenthood: Gay and lesbian families in the family court: The case of Re Patrick. I *Australian Journal of Family Law* nr 22. S. 1-23.
- Kirkman, Maggie (2004). Saviours and Satyrs: Ambivalence in Narrative Meanings of Sperm Provision. I *Culture, Health & Sexuality*, Vol. 6, nr 4. S. 319-335.
- Lindgren, Sven-Åke (1998). Michel Foucault och sanningens historia. I Månson, Per (red.) *Moder-na samhällsteorier. Traditioner riktningar teoretiker*. Stockholm: Rabén Prisma. S. 344-370.
- Malmquist, Anna (2007). *Psykologförbundet och regnbågsfamiljerna - en diskursanalytisk studie av konfliktpunkter mellan Sveriges Psykologförbund och homosexuellas familjebildningar*. Linköpings universitet. Institutionen för Beteendevetenskap. Linköping.
- Malmquist, Anna & Zetterqvist Nelson, Karin (2008). Diskursiv diskriminering av regnbågsfamiljer. En analys av argument mot likställande av homo- och heterosexuellas föräldraskap. I *Socialvetenskaplig tidskrift* nr 3-4. S. 315-331.
- Millum, Joseph (2008). How Do We Acquire Parental Responsibilities? I *Social Theory and Practice*. Vol. 34. Nr 1 Jan. S. 71-93.
- Möllerstrand, Anna & Wikström, Maria (2011). *En familj är att man är bra ihop - en diskursanalytisk studie av regnbågsbarns prat om familj och tillblivelse*. Psykologexamensuppsats. Linköpings universitet. Institutionen för beteendevetenskap och lärande.
- Norberg, Anna (2009). *Samkönad tvåsamhet. Vardagsliv och heteronormativa praktiker*. Diss. Umeå universitet. Sociologiska institutionen. Umeå.
- Nordqvist, Petra (2006). Önskat och oönskat föräldraskap. Kön och sexualitet i svensk lagstiftnings-historia om insemination. I *Lambda Nordica* vol 11, nr 1-2. S. 30-46.
- Rose, Joanna (2009). *A critical analysis of sperm donor practices*. Diss. Queensland's University of Technology.
- Searle, John R. (1997/1999). *Konstruktionen av den sociala verkligheten*. Göteborg: Daidalos.
- Steiner, Camilla Blay (2006). *En eller anden forbindelse. En etnografi om danske sæddonorer i et slægtskabsperspektiv*. Kandidatspeciale. Institut for Antropologi. Københavns Universitet.
- Strathern, Marilyn (1995). Displacing knowledge: technology and the consequences for kinship. I Ginsburg, F. D. & Rapp, R (red.) *Conceiving the New World Order. Global Politics of Reproduction*. Berkeley: University of California Press.

- Vanfraussen, Katrien, Ponjaert-Kristoffersen, Ingrid & Brewacys, Anne (2003). An attempt to reconstruct children's donor concept: a comparison between children's and lesbian parents attitudes towards donor anonymity. I *Human reproduction* Vol 16 No 9. S. 2019-2025.
- Weeks, Jeffrey, Heaphy, Brian & Donovan, Catherine (2001). *Same sex intimacies: families of choice and other life experiments*. London: Routledge.
- Weston, Kath (1991). *Families We Choose: Lesbians, Gays, Kinship*. NewYork: Columbia University Press.
- Vetenskapsrådet (1990). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Vetenskapsrådet.
- Widerberg, Karin (2002). *Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.

Ordböcker

- Nationalencyklopedins ordbok* (1995). Stockholm: Bra böcker.
- Natur och Kulturs stora svenska ordbok* (2006). Första upplagans första tryckning. Stockholm: Natur och Kultur.
- Norstedts svenska ordbok* (2004). Första upplagan, första tryckningen. Utarbetad vid Språkdata, Göteborgs universitet. Stockholm: Norstedts.
- Svensk ordbok* (2009). Första upplagan, andra tryckningen. Stockholm: Svenska Akademien/Norstedts.
- Svenska akademins ordbok* (1952). Nittonde bandet. Stockholm: Svenska Akademien.

Texter på webbsidor (hämtade den 20 augusti 2012)

- Cryos <http://dk-da.cryosinternational.com/om-os/historie.aspx>
- Cybernormer <http://cybernormer.se/om/>
- Familjeliv. www.familjeliv.se/Familjeliv/Statistik/1.1320454
- Sellmer klinik www.sellmerklinik.dk/sw/frontend/show.asp?parent=267914&layout=0
- Storkkliniken. www.storkklinik.dk/fileadmin/editors/pdf/Info_materiale/InfojournalSVENSK.pdf
- Wikipedia <http://sv.wikipedia.org/wiki/Internettroll>
- Villhabarn "Sökes" <http://www.villhabarn.se/forum/48-Sökes>
- Vitanova "Donorsaed" <http://www.vitanova.dk/donorsaed>
- Vårdguiden. www.vardguiden.se/Tema/Gravid/Svart-att-fa-barn/Spermadonation/

Personlig kommunikation

- Femmis, 15 aug. 2012. Femmis styrelse (e-post).

Diskussionstrådar på sajten Familjeliv

www.familjeliv.se

1. "Förälder", subforum **Regnbågsfamilj (25 analyserade trådar av totalt 536 st.)**

Råd och tips till en blivande barnmorska. (2007)

barnböcker? (2007)

Blivande regnbågsfamiljer titta hit! (2007)

Har era barn en pappa? (2007)

Komma ut...hit och dit.. (2007)

fler regnbågsbarn? (2007)

En jätte knäppfråga angående vad barnet kallar sina föräldrar. (2007)

Folks reaktioner och funderingar kring er graviditet? (2008)

Varför är det så få inlägg här? (2008)

Jobbig pappa (2008)

"Du har ingen pappa" (2008)

Problem med morföräldrar till ickebiologiskt barn? (2008)

Pappa? Var är du? (2008)

Hur använder era barn orden mamma och pappa? (2008)

Hur svarar ni när andra barn frågar om var barnets pappa är? (2008)

Matchningssajter för donatorbarn (2008)

Sonen fick bara göra en morsdagsteckning på dagis...! (2009)

Inte mormor...? *Ledsen* (2009)

Ni med lite äldre regnbågsbarn...(2009)

Dansk donator - hur tänkte ni? (2010)

Hur pratar ni med era barn om donatorn? (2010)

Donatorsyskon-matchning (DSB) (2010)

Familjer med en eller två mammor - vad säger ni till era barn om deras ursprung? Donator, pappa osv. (2010)

Vi som inte var gravida. (2010)

Vi regnbågsföräldrar! (2011)

2. "Gravid", subforum **Regnbågsfamilj (3 analyserade trådar av totalt 203 st.)**

Vad behöver göras? (2008)

Vi som väntar barn utan att vara gravida del 3 (2009)

ni som lyckats med heminsem? (2010)

3. "Planerar barn", subforum **Ensamstående/singel (2 analyserade trådar av totalt 70 st.)**

Vi singelkvinnor som ska vill bli gravida genom insemination (2011)

Bli gravid med hjälp av donator i Danmark - öppen vs. stängd donator? (2011)

Populärvetenskaplig framställning

Är det okej att kalla en spermadonator för *pappa* till barnen som är resultatet av donationerna? Kanske argumenten för och emot detta ord är ett sätt att bygga olika bilder av verkligheten i en värld där kärnfamiljen "mamma-pappa-barn" är normen? I den här uppsatsen undersöker jag argument för och emot ordet *pappa* för just män som donerar sperma. På sajten Familjeliv har det förts livliga debatter om detta under 2007-2011 och jag har riktat in mig på diskussionsforum för s.k. regnbågsfamiljer och frivilligt ensamstående mammor. För dig som i ditt yrke (t.ex. i vård och skola) möter föräldrar vars barn tillkommit med spermadonation kan den här uppsatsen öka din förståelse för ett annorlunda sätt att hantera våra släktskapsord.

Genom att läsa inlägg i 30 diskussionstrådar på internet har jag kommit fram till att ordet *pappa* i det valda materialet används främst för socialt närvarande föräldrafigurer. Spermadonatorer tillhör inte den kategorin och eftersom det framstår som viktigt att skydda barnet från tanken på donatorn framträder s k diskurser, en extern i mötet med omvärlden och en intern i mötet med barnet. Olika sätt att förhålla sig till ordet *pappa* blir ett sätt att skapa ett eget förhållningssätt till normalt föräldraskap.